

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Socialt hållbara marina kolonilotter

Engagemang och organisering

av

Cecilia Annerberg
Mattias Johannesson
Bella Wahlberg
Tia Edvardsson
& Ida Wickström

Maj 2025

Innehåll

[1. Inledning](#)

[1.1 Bakgrund](#)

[1.2 Vision](#)

[1.3 Frågeställning](#)

[2. Metod](#)

[3. Intresse och engagemang](#)

[3.1 Metodval - Enkät](#)

[3.2 Enkätresultat](#)

[3.2.1 Redovisning av enkät baserat på ålder](#)

[3.2.2 Redovisning av enkät baserat på område](#)

[3.2.3 Redovisning av enkät baserat på genus och födelsebakgrund](#)

[3.3 Analys](#)

[3.3.1 Ocean literacy](#)

[3.3.2 Citizen Science](#)

[3.3.3 Self-Determination Theory](#)

[3.3.4 Fyrstegs-modellen](#)

[3.4 Förslag på insatser](#)

[3.4.1 Vad gör centrum för hav och samhälle](#)

[3.4.2 Marknadsföring](#)

[3.4.3 Förslag på insatser](#)

[4. Organisering och bedrivning](#)

[4.1 Överblick av tillståndsprocess](#)

[4.2 Vikten av kommunal delaktighet](#)

[4.3 Att skapa förutsättningar för inkludering](#)

[4.3.1 Fysiska och praktiska hinder](#)

[4.3.2 Sociala barriärer och ojämlikheter](#)

[4.4 Utvecklande av community-hub](#)

[4.4.1 Bakgrund och syfte](#)

[4.4.2 Online-community för ökad delaktighet](#)

[4.4.3 Plattform och struktur för en digital community-hub inom marin odling](#)

[4.4.4 Sociala nätverkets roll i att bygga och stärka social hållbarhet](#)

[4.4.5 Finansiering och drift av en nationell hub](#)

[5. Slutsatser](#)

[6. Referenslista](#)

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Social hållbarhet handlar i grunden om att skapa ett samhälle där människor känner sig inkluderade, trygga och delaktiga. Det innebär att alla människor oavsett kön, bakgrund, funktionsförmåga eller ålder får samma möjlighet att vara en del av samhället och känna tillhörighet i gemensamma sociala sammanhang. En viktig aspekt inom detta område är gemenskap, alltså känslan av att höra ihop med andra, ha ett socialt nätverk och vara en del av ett större sammanhang. I det sammanhanget blir begreppet community centralt. Ett community är en grupp människor som hör ihop på något sätt, till exempel för att de gillar samma saker eller bor på samma plats. Det kan vara intressen, relationer eller att man bor i samma område. I en socialt hållbar kontext är det centralt att främja samhörighet och ömsesidigt engagemang. Det handlar också om att skapa miljöer där människor möts naturligt, som till exempel i föreningar, på mötesplatser eller genom gemensamma projekt, vilket stärker både individers välmående och samhällets sammanhållning (Dempsey, 2011). Att tillbringa tid i naturen har positiva effekter för människans hälsa. När möten mellan människor sker i sådana miljöer, exempelvis vid en marin kolonilott, skapas inte bara bättre förutsättningar för samhörighet, utan även ett sammanhang där nya relationer kan växa fram.

Marina kolonilotter, där människor till exempel kan samarbeta kring odling av alger och musslor, kan kopplas till social hållbarhet genom att fungera som en inkluderande mötesplats. Dessa platser skapar möjligheter för människor att mötas kring ett gemensamt intresse, vilket kan leda till samtal, relationer och i förlängningen en starkare känsla av gemenskap. Att bygga sociala band på detta sätt är en viktig del i arbetet för ett mer inkluderande samhälle. En marin kolonilott kan dessutom vara särskilt värdefull för personer som annars riskerar att hamna i utanförskap, exempelvis nyanlända, äldre eller de som upplever ensamhet. Genom att erbjuda en öppen och välkomnande miljö kan detta bidra till att minska social isolering och stärka människors möjlighet att delta i samhället. Dessutom kan det skapa en känsla av engagemang och meningsfullhet som stärker känslan av delaktighet, vilket är en stor del av den sociala hållbarheten (Dempsey, 2011).

1.2 Vision

Tankar om gemenskap och inkludering spelar en stor roll i framväxten av marina kolonilotter i Sverige. Denna typ av odling är inte bara en möjlighet till småskalig matproduktion utan också en möjlig mötesplats där människor med olika bakgrund kan mötas, samarbeta och skapa mening tillsammans. Genom att aktivt arbeta för detta kan marina kolonilotter bli en plattform för både miljömässig och social hållbarhet. Vi lever i en tid där många människor upplever ökad isolering, stress och minskad kontakt med naturen. Kolonilotter, både traditionella och marina, erbjuder en konkret möjlighet att skapa band med ursprungliga värden. Genom att gemensamt odla bland annat musslor, alger eller tång skapas praktiska samarbeten som bygger kollektiva åtaganden. Det gemensamma arbetet underlättar informellt

lärande, delning av kunskap och ansvarstagande för gemensamma resurser. I ett sådant sammanhang blir själva odlingen ett verktyg för att skapa gemenskaper snarare än att den enbart är produktionsinriktad. Om odlingsformen utformas med tanke på olika behov kan fler människor känna sig välkomna att delta. Detta bidrar till att överbrygga sociala och kulturella barriärer och inte bara förstärker redan etablerade grupper utan öppnar upp för nya former av samhörighet. Vår vision är en “blå lägereld”. I våra diskussioner om social hållbarhet kom vi fram till att vårt samhälle i stort behöver fler platser för människor att mötas över gränser. Dessa platser kan ses som “lägereldar”. Vår tanke är att marina kolonilotter just skulle kunna vara en sådan “blå lägereld”.

1.3 Frågeställning

För att ta reda på hur vi ska nå visionen om socialt hållbara marina kolonilotter har rapporten utgått ifrån följande frågeställning:

- Hur kan marina kolonilotter organiseras och bedrivas för att engagera fler samhällsgrupper och främja inkludering och delaktighet?

2. Metod

För att genomföra projektet och besvara våra frågeställningar har vi använt en kombination av olika metoder. Vi valde att utgå från en mix av backcasting och Theory of Change för att tänka strategiskt och långsiktigt kring den förändring vi vill bidra till. Genom att kombinera dessa har vi kunnat analysera nuläget, identifiera hinder och formulera möjliga lösningar, vilket gett oss en djupare förståelse för både utmaningar och vägar framåt.

För att ytterligare fördjupa analysen har vi använt de kompletterande verktygen:

- SWOT-analys: för att kartlägga styrkor, svagheter, möjligheter och hot kring idén om marina kolonilotter i Sverige.
- Enkätundersökning: för att få inblick i olika målgruppers attityder, drivkrafter och hinder gällande marina kolonilotter.
- Intervjuer med kommuner: för att få in praktiska perspektiv kring vad som krävs för att genomföra initiativ relaterat till marina kolonilotter.

3. Intresse och engagemang

3.1 Metodval - Enkät

En del av att göra marina kolonilotter socialt hållbart innebär att skapa bredare engagemang oavsett bakgrund. Vi vill skapa tillfällen för inkludering och gemenskap där alla känner sig välkomna, och har därav valt att göra en enkätinsamling. Med utgångspunkt i forskning och vår enkät vill vi utforska hur marina kolonilotter kan bli tillgängliga för fler grupper i samhället. Som en del i detta arbete har vi syftet att fånga upp olika grupperns perspektiv, behov och intresse för marina kolonilotter. Med hjälp av insikter från enkätsvaren kombinerat med relevanta forskningsramverk vill vi bättre förstå hur vi kan utforma och kommunicera initiativ som inte bara stärker människors koppling till havet, utan också bidra till social hållbarhet.

I vår enkätinsamling samlades totalt över 100 svar in från människor i varierande grupper i samhället, i syfte att få en så representativ bild som möjligt. Enkäten spreds via delningar på sociala medier, mejl, affischer på offentliga platser samt genom fältarbete utanför stadskärnan, där vi aktivt mötte och spred vår QR-kod till enkäten för människor på plats. Våra frågor ställdes utifrån genus, ålder, bostadsområde och bakgrund för att se skillnader på intresset baserat på respondenternas olika perspektiv. Ett tydligt intresse för marina kolonilotter var något som angavs av 37 % av svaren. Svaren vi ansåg mest relevanta var främst kring hinder och vad som lockar olika typer av grupper.

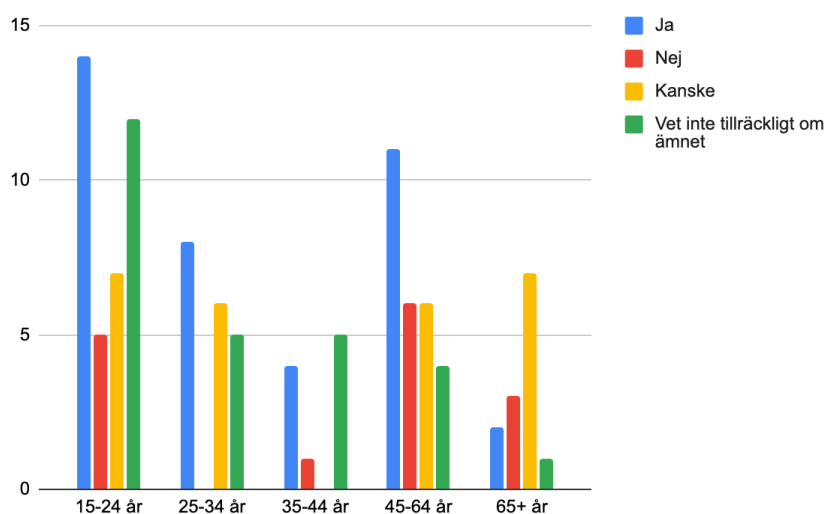
3.2 Enkätresultat

3.2.1 Redovisning av enkät baserat på ålder

Intresse

Enkäten visade att det finns ett intresse för marina kolonilotter, då det vanligaste svaret var 'ja' med totalt 40 respondenter. Samtidigt uppgav många, oavsett ålder, att de antingen visste för lite om ämnet eller att de kanske var intresserade (se tabell 1).

Tabell 1

Överlag visade sig åldersgruppen 35-44 år och 65+ vara de grupper som är mest ointresserade. Samtidigt var dessa grupper mindre villiga att svara och gav ett lägre antal enkätsvar. En möjlig orsak kan vara att många av de tillfrågade hade barn och upplevdes mer stressade i stunden under fältarbetet. Samtidigt besvarade havsbönderna från föreningen "Havhöst" oss i ett mail att deras främsta intressegrupp kom från högre åldrar men att barnfamiljers intresse fortsätter att växa allt eftersom.

Vad lockar er

15-24 år: 1) Ekologisk hållbarhet, 2) lärande/nyfikenhet, 3) att komma ut i naturen.

25-34 år: 1) Att komma ut i naturen, 2) matintresse

35-44 år: 1) Att odla egen mat

45-65 år: 1) Att odla egen mat, 2) lärande/nyfikenhet

65+ år: 1) Att odla egen mat, 2) har ett matintresse, 3) lärande/nyfikenhet.

(Se tabell 2).

Vad bör göras

Svaren från enkäten kopplat till vad som bör införas eller satsas på utifrån åldersgrupperna kan vara relevant vid marknadsföringen av marina kolonilotter i olika ålderssammanhang.

15-24 år: 1) sociala medier, 2) anordna studiebesök, 3) matlagningskurser

25-34 år: 1) Studiebesök

35-44 år: 1) kunskapsspridning och utbildning.

45-64 år: 1) Studiebesök

65+ år: 1) Studiebesök

Totalt sett fick studiebesök flest svar, följt av marknadsföring, matlagningskurser och utbildning.

Hinder

15-24 år: 1) Kostnad

25-34 år: 1) Avstånd

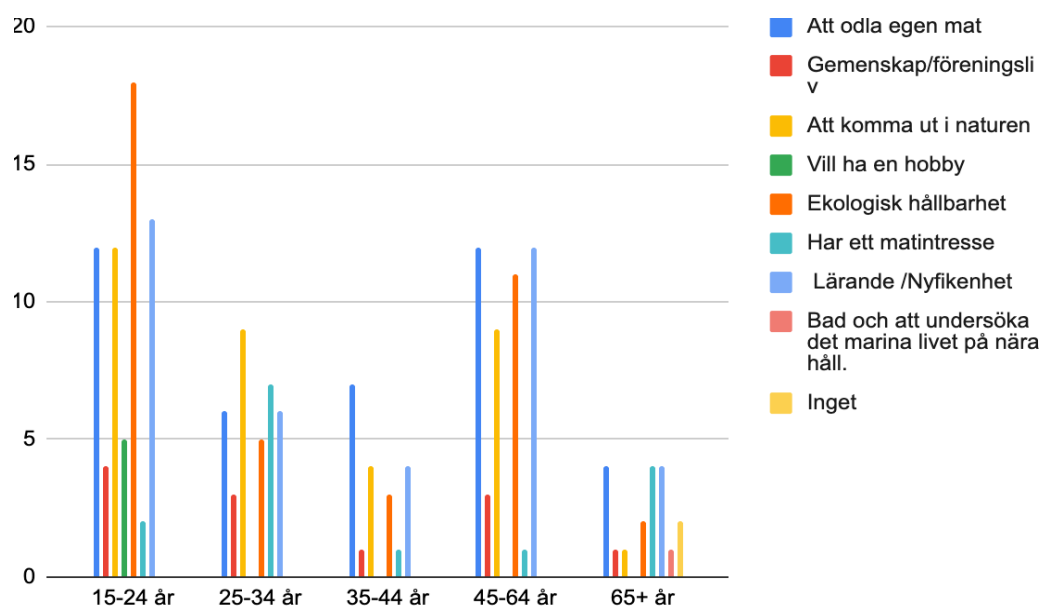
35-44 år: 1) Har inte tid

45-64 år: 1) Hvstånd

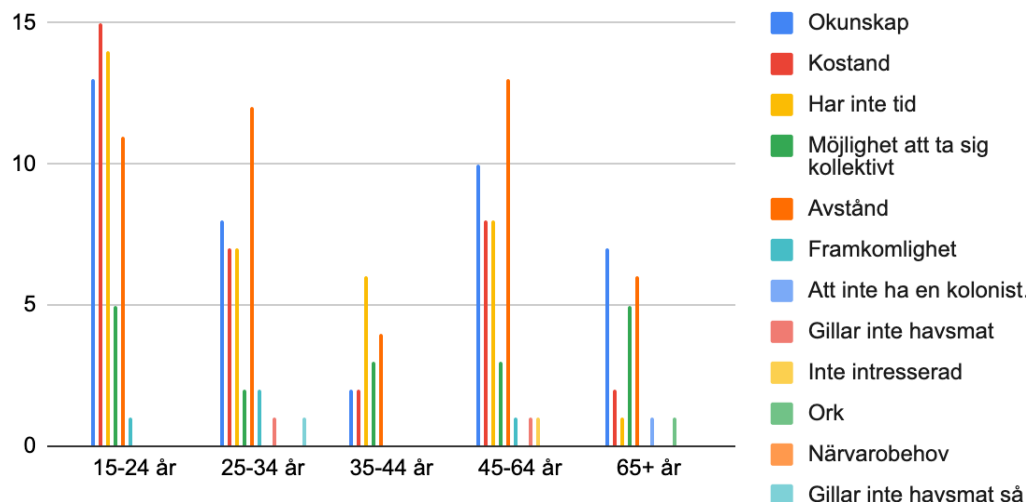
65+ år: 1) Okunskap, 2) avstånd

I en sammanställning av samtliga svar blev avstånd det främsta hindret, följt av okunskap, brist på tid och kostnad. (Se tabell 3)

Tabell 2

Tabell 3

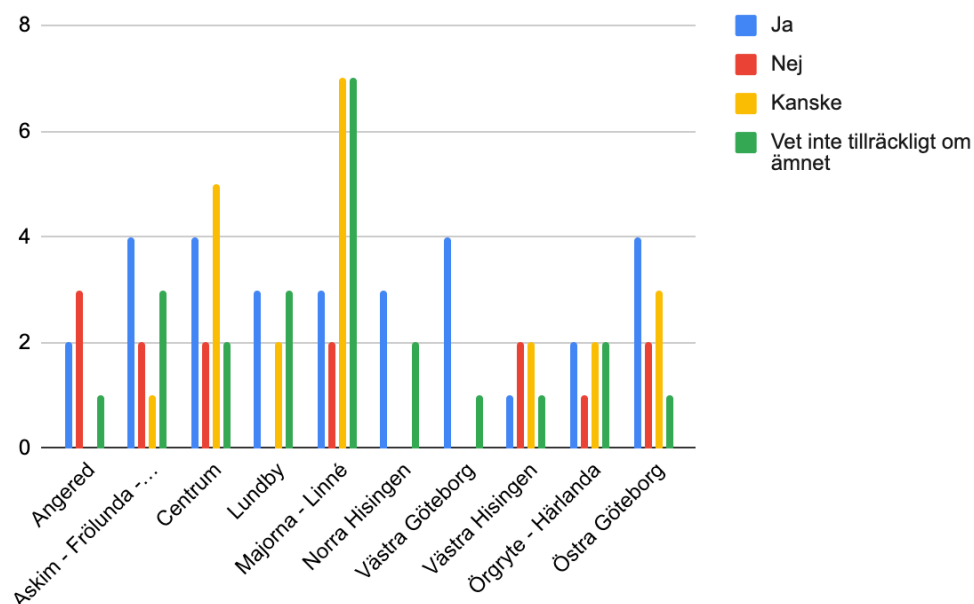

3.2.2 Redovisning av enkät baserat på område

Intresse

Intresset för marina kolonilotter varierade mellan olika delar av staden. Angered var den stadsdel där flest respondenter uttryckte ett ointresse. I kontrast till detta fanns ett betydligt större engagemang i områden som Östra Göteborg, Västra Göteborg, Askim-Frölunda-Högsbo och Norra Hisingen. Gemensamt för flera av dessa stadsdelar är deras närhet till vatten, vilket kan förklara det högre intresset. Ett intressant undantag är dock Östra Göteborg och Norra Hisingen som trots sitt mer kustavlägsna område visade ett tydligt engagemang. Ännu en iakttagelse var att Västra Hisingen, som har mycket nära till kusten, inte visade mycket intresse alls. I de mer centrala stadsdelarna av Göteborg, såsom Majorna-Linné, Lundby och Centrum, fanns ett visst intresse för marina kolonilotter. Många av respondenterna uppgav dock svar som "kanske" eller att de inte visste tillräckligt mycket om ämnet för att ta ställning (Se tabell 4).

Tabell 4

Intresset för marina kolonilotter varierade något mellan olika stadsdelar. I områden längre från kusten var de vanligaste motiven för intresse att få vistas i naturen, att lära sig något nytt samt ett intresse för ekologisk hållbarhet. I de mer kustnära stadsdelarna lyfts främst möjligheten att odla egen mat fram, följt av naturupplevelser, nyfikenhet/lärande och till viss del ekologisk hållbarhet. I centrala delar av staden, exempelvis Majorna–Linné, nämndes främst odling, ekologisk hållbarhet och naturupplevelser som intresseväckande faktorer, följt av nyfikenhet och matintresse. Endast ett fåtal respondenter uttryckte att ingenting med marina kolonilotter var intressant för dem; dessa bodde i Angered och Centrum.

För att väcka större engagemang i stadsdelar som Angered, Norra Hisingen, Örgryte–Härlanda och Östra Göteborg anser de boende i områdena att attraktiva tillvägagångssätt såsom studiebesök, matlagningskurser och utbildningar lockar dom. I Östra Göteborg och Örgryte–Härlanda framhålls även vikten av marknadsföring via sociala medier och annonsering som effektiva metoder för att nå fler. I områden som Askim–Frölunda–Högsbo, Västra Hisingen och Västra Göteborg efterfrågas främst satsningar på marknadsföring, utbildning, studiebesök och matlagningskurser. Även i centrala delar av staden pekar många på studiebesök, matlagningskurser och marknadsföring som mest relevanta strategier.

När respondenterna ombads ange hinder för att engagera sig i en marin kolonilott framkom brist på tid, avstånd och okunskap som de vanligaste orsakerna i stadsdelar belägna längre från kusten. Övriga hinder som nämndes var avstånd som ett hinder i kustnära områden, särskilt i Askim–Frölunda–Högsbo, trots dess geografiska närhet till havet. Utöver detta lyfts även kostnader, tidsbrist och bristande kunskap som återkommande hinder i de kustnära stadsdelarna. I centrala delar av Göteborg, såsom Centrum, Majorna–Linné och Lundby, var de främsta hindren okunskap, kostnad, brist på tid samt upplevt avstånd (Se tabell 5).

3.2.3 Redovisning av enkät baserat på genus och födelsebakgrund

Svaren vi fick som utgick från genus och födelsebakgrund angav inga större skillnader i varken intresse, vad som skulle locka, upplevda hinder eller i hur de ansåg att man bör gå tillväga för att skapa ett större intresse. Några skillnader var att inrikes födda tryckte mer på marknadsföring, såsom genom sociala medier, som något aktuellt för att locka fler till marina kolonilotter. Skillnaderna mellan genus var framförallt att kvinnor ansåg att studiebesök var mest relevant, medan männen svarade matlagningskurser.

3.3 Analys

Enkätens resultat visar att intresset för marina kolonilotter finns inom flera olika grupper i samhället, men för att detta intresse ska kunna växa och fördjupas krävs en inkluderande kommunikation, riktad kunskapsspridning och praktiska aktiviteter. De främsta hindren, såsom avstånd, brist på kunskap, tid och kostnad, behöver mötas med konkreta och målgruppsanpassade åtgärder. Kommunikationsstrategier behöver alltså utformas med hänsyn till faktorer som ålder, bostadsområde och personliga preferenser. Samtidigt är det viktigt att uppmärksamma de olika motivationsfaktorerna som lyfts fram i enkäten för att stärka engagemanget och locka fler.

För att ytterligare förstå hur detta engagemang kan skapas lyfter forskning fram flera tillvägagångssätt. Begreppen ocean literacy, citizen science, self-determination theory och en fyrastegs-modell fungerar som stödstrukturer för att förstå och följa upp önskade förändringar. Genom att kombinera dessa teoretiska perspektiv med vägledning av enkätsvaren blir det tydligare hur en hållbar och inkluderande utveckling av marina kolonilotter främjas.

3.3.1 Ocean literacy

Resultatet baserat på områdena visade till stor del att stadsområdena med närmare tillgång till havet hade ett större intresse, vilket går i linje med ramverket Ocean Literacy (OL). Ramverket belyser flera dimensioner som syftar till att öka engagemang och främja beteendeförändringar gentemot en mer hållbar relation till havet. Enligt OL hänger människors engagemang inte ihop med endast kunskap utan snarare krävs förändringar i attityder och beteenden som ofta växer fram genom människors erfarenheter och känslomässiga kopplingar till havet (McKinley m.fl., 2023). Detta kan därför användas som förklaring till varför människor som har närmare till havet visar på ett större intresse.

Ett centralt resultat är att konkreta och upplevelsebaserade aktiviteter, såsom studiebesök och matlagningskurser, ses som de mest effektiva sätten att skapa engagemang. Dessa insatser föreslogs av respondenter från samtliga demografiska grupper och tyder på att det krävs för att locka människor. Ocean Literacy styrker även detta genom att förklara att attitydförändringar förändras genom att visuellt visa på hur havet är en viktig resurs för vårt sociala välmående samtidigt som människor har en viktig roll i att engagera sig i havsrelaterade engagemang för klimatets. Det OL belyser är att man måste göra konceptet

begripligt, relevant och förstått. Vi vill trycka på att studiebesök, event och deltagande kopplat till marina kolonilotter är en väsentlig och avgörande del för att nå ut till folk. Att endast lära ut fakta kommer inte vara avgörande för ett vidgat engagemang, människor av alla typer måste få tillgång till tillställningar och kunna aktivt delta. Med hänsyn till det OL beskriver om känslomässiga kopplingar till det marina kan det därför vara lättare att värva människor som växt upp i närheten av havet (McKinley m.fl., 2023). Därför hade ett större fokus på åtgärder bort från kusten och även centrum behövts, vilket även visar sig i enkätsvaren.

3.3.2 Citizen Science

Ramverket Citizen Science (CS) samverkar med OL och handlar om att engagera samhället i stort genom praktiska aktiviteter. Forskningsmetoden vänder sig mot människor utan formell forskningsutbildning och vill inkludera alla. Metoden vill skapa möjligheter för att alla ska kunna bidra samtidigt som man kan sprida kunskap och genomgå ett erfarenhetsbaserat lärande kring hur vi hanterar och tar hand om, i detta fall marina kolonilotter. För att nå ut till folk så är det därför högst relevant att hitta platser och plattformar där människor är och vistas på. Som också går i linje med OL så handlar CS om att delta i annat än teoretisk kunskap för att lättare få en förståelse för marina kolonilotter. Därav är det viktigt att förstå hur OL och CS samverkar och hur de tillsammans kan ge en förståelse till varför och hur vi söker oss till olika typer av grupper i samhället (Kelly m.fl., 2021).

3.3.3 Self-Determination Theory

Motivation är en central faktor för att initiera och upprätthålla föreningsengagemang över tid. Den påverkas i hög grad av psykologiska processer och inre drivkrafter. Self-Determination Theory (SDT) är en teori som förklarar vad som skapar långsiktig och hållbar motivation, särskilt inom ideellt engagemang. Den utgår från att människor motiveras bäst när de får agera utifrån egen vilja snarare än yttre krav eller belöningar. Teorin identifierar tre grundläggande psykologiska behov som måste uppfyllas för att motivation ska uppstå hos en individ. Dessa tre består av kompetens (att känna sig kapabel), samhörighet (att känna tillhörighet och uppskattning) och autonomi (att känna frihet och självbestämmande). När dess behov tillgodoses skapa förutsättningar för stark inre motivation, vilket är avgörande för ett hållbart engagemang (Schoug, 2015).

Med SDT som teoretisk utgångspunkt, i kombination med insikter från vår enkätundersökning, går det att forma marina kolonilotter på ett sätt som lockar fler till att delta. Många respondenter uppgav att de kände sig osäkra på vad marina kolonilotter är och vad det innebär att delta. Detta visar på ett tydligt behov av kunskap. För att stärka känslan av kompetens bör man erbjuda lättillgängliga och praktiska lärande inslag, såsom studiedagar och workshops kring hur lotterna fungerar eller matlagning med skörd från havet. Det är också viktigt att förmedla att alla inte behöver kunna allt, tvärtom kan en blandning av kompetenser skapa mervärde. Vissa kanske har erfarenheter av odling, andra är bra på att bygga eller organisera och leda grupper, vilket gör att deltagarna kan komplettera varandra

och bidra utifrån sina egna styrkor. Att lyfta fram detta kan minska tröskeln för deltagande och göra det lättare för fler att känna att de har en plats och något värdefullt att bidra med.

Samhörighet kan byggas genom att skapa inkluderande och välkomnande miljöer där människor från olika bakgrunder får mötas och samarbeta. Det kan handla om sociala evenemang, gemensam skörd eller gemensamma odlingsdagar. Ett inspirerande exempel är Helsingborgs havskoloni (läs mer på 4.2 Vikten av kommunal delaktighet), där deltagarna tillsammans driver odling i stadshamnen och tar del av gemensamma aktiviteter och lärande. Även kring havsodlingen i Kivik har liknande initiativ tagits, bland annat genom matlagningsevent, workshops och träffar (Kivik Tång algodling, u.å.). Här har man alltså aktivt arbetat för att skapa öppen och tillgänglig gemenskap, vilket i linje med SDT stärker motivationen genom att uppfylla behovet av samhörighet.

För att skapa en känsla av autonomi är det viktigt att låta folk vara med i skapandet av kolonilotterna och fatta beslut om odling och upplägg för aktiviteter. Det är även viktigt att erbjuda olika sätt att delta, beroende på individers tid och förutsättningar. Någon kanske vill engagera sig mer regelbundet, medan andra kanske inte har den möjligheten men ändå vill vara med på ett hörn. Genom att erbjuda flexibilitet skapas större möjlighet för fler att känna att de kan bidra på sina egna villkor.

3.3.4 Fyrastegs-modellen

Att väcka motivation hos någon som från början inte är intresserad av ett ämne eller en aktivitet kan kännas som en utmaning. Ofta krävs det ett visst initialt intresse för att engagemang ska uppstå. Men enligt Braus (2018), som bygger på psykologen Suzanne Hidis forskning, finns det ett tillvägagångssätt till att skapa ett intresse i lärande om vad som helst för vem som helst. För att åstadkomma detta har Braus tagit fram en fyrastegs-modell för att gå från ett kortvarigt, situationsbundet intresse till ett långsiktigt personligt engagemang.

Det första steget handlar om att skapa ett 'situational interest', ett tillfälligt intresse som är startskottet i processen mot ett mer djupt och varaktigt personligt intresse. För att detta ska uppstå krävs något som fångar individens uppmärksamhet (Braus, 2018). Vi tänker oss att det skulle vara något som väcker nyfikenhet, överraskar eller skapar en känslomässig reaktion. Det skulle i princip kunna vara vad som helst, så länge det på ett eller annat sätt berör och engagerar. I koppling till marina kolonilotter skulle detta kunna ta form i något visuellt och lättillgängligt, till exempel genom en mobil utställning, ett konstnärligt inslag eller en interaktiv visningsyta. Det är särskilt värdefullt att placera detta på platser där människor redan rör sig, till exempel på centrala torg eller i stadens ytterområden där många bor men kanske inte har samma naturliga kontakt med havet. Att vara där människor är, snarare än att förvänta sig att de ska söka upp information själva, följer närhetsprincipen (Giva Sverige, 2020), vilket är avgörande för att skapa intresse och sänka trösklarna till engagemang. Det handlar både om geografisk närhet och om att skapa en upplevelse som känns relevant, tillgänglig och möjlig att relatera till.

Ett annat alternativ kan vara att sprida information genom filmer i sociala medier, där man på ett enkelt sätt visualiserar vad en marin kolonilott är och hur det skulle kunna se ut i praktiken. Ett sådant format kan också bidra till att nå ut till yngre målgrupper eller personer som inte deltar i fysiska evenemang men ändå är nyfikna på hållbara och lokala initiativ.

För att behålla engagemanget när intresset väl har väckts är det avgörande att snabbt skapa en känsla av mening och relevans för individen (Braus, 2018). Det gäller att tydligt visa vad de faktiskt får ut av att delta i en marin kolonilott, särskilt med hänsyn till det som många tidigare uttryckt som motiverande, som till exempel kopplingen till hållbarhet, gemenskap, lokal matproduktion eller naturupplevelser. Det är också viktigt att deltagaren förstår varför detta är värdefullt för just dem. Genom att stärka känslan av att ha kontroll och ge människor möjlighet att känna att de kan påverka och göra skillnad skapas både motivation och handlingskraft. Det handlar om att synliggöra den personliga betydelsen här och nu, snarare än att endast tala om framtida samhällsnytta. Det är bra att undvika att börja med det som är mest komplicerat. Beskriv i stället på ett enkelt och inspirerande sätt. Här blir det särskilt värdefullt att fortsätta arbetet med att göra information mer lättillgänglig, till exempel genom den förenklade handboken och kokboken med marina råvaror. Att satsa vidare på tydlig och motiverande kommunikation kommer att vara avgörande för att fler ska kunna känna sig delaktiga och intresserade.

Det tredje steget i modellen handlar om att uppmuntra och stötta individer i deras process att lära sig mer och engagera sig i ämnet. Det är viktigt att låta nya deltagare prova på utan krav på prestation. Aktiviteter som redan genomförs, till exempel "havsbonde för en dag", är ett bra exempel på hur man kan erbjuda praktiska upplevelser där deltagarna får känna, smaka, testa och ställa frågor i en tillåtande miljö, utan att behöva känna sig okunniga. Att skapa grupper med låg tröskel för deltagande är centralt, detta kan genomföras likt pilotprojektet i Helsingborg där medborgare och kommunanställda arbetar gemensamt med kolonilotten. Genom att matcha nybörjare med mer erfarna odlingsledare som kan guida och stötta i läroprocessen ökar både tillgängligheten och chansen att intresset växer över tid. Det är viktigt att ha tålamod i detta skede. Därefter kan man gå vidare till den fjärde fasen som handlar om att utmana deltagarna vidare. Ge dem mer ansvar och förtroende och skapa utrymme för en fortsättningsgrupp där de kan utvecklas på en mer avancerad nivå. Knyt engagemanget till större syften och visa hur deras insatser bidrar till klimatarbete, lokal matförsörjning eller ökad social sammanhållning.

3.4 Förslag på insatser

3.4.1 Vad gör centrum för hav och samhälle

Centrum för hav och samhälle är för närvarande engagerade i en rad initiativ för att sprida kunskap och väcka intresse kring havsrelaterade frågor. Bland deras pågående aktiviteter finns studiebesök, evenemang, kurser, informationsfilmer, pilotprojekt samt smakprovningar i samarbete med *Havsbondens kök*. Utöver detta utvecklar de både en kokbok och en handbok med syftet att tillgängliggöra kunskap. De är även aktiva på olika offentliga arenor såsom museer, omställningslabbet vid Frihamnen, Vetenskapsfestivalen, Västerhavsveckan och

Frihamnsdagarna. Centret har också tagit fram en prototyp på *Flytevi*, en flytande undervisningsplattform, där skolklasser och andra grupper kan delta i föreläsningar och workshops i en marin miljö. Man kan även känna igen dem från nyhetsinslagen om deras projekt på Styrso, på sociala medieplattformarna Facebook, X eller LinkedIn, eller från deras samarbetsprojekt *Cool Blue*.

Trots detta omfattande arbete är kännedomen om marina kolonilotter fortfarande relativt låg bland personer som inte redan är insatta i området. Endast en av alla de personer vi bad om enkätsvar genom fältarbetet kände till marina kolonilotter sedan tidigare. Därav tar de oss in på en av våra påtryckningar och rekommendationer, vidare satsningar på marknadsföring.

3.4.2 Marknadsföring

För att nå ut till unga visar undersökningen tydligt att marknadsföring via sociala medier är det mest effektiva sättet. Sociala medier framhålls dessutom av flera aktörer som en nyckelkanal för att sprida information och nå en större del av samhället. Genom att finnas på plattformar som Facebook och Instagram kan man enkelt nå ut till många människor och skapa engagemang över generationsgränser (Aristotle, 2024). Vi tänker även att TikTok kan vara en annan passande plattform för detta. I linje med att många unga uppgett att ekologisk hållbarhet är det som främst lockar dem till marina kolonilotter, är det viktigt att fortsatt lyfta detta tema i marknadsföringen av konceptet. Hållbarhetsaspekter kan fungera som en stark drivkraft för engagemang (Giva Sverige 2020), särskilt bland yngre målgrupper som ofta söker meningsfulla och värderingsdrivna aktiviteter.

Vi är dock medvetna om att med olika plattformar och specifika appar kan vissa sociala grupper i samhället komma att uteslutas. Samtidigt ser vi potential i att använda till exempel TikTok och Instagram, då dessa plattformar kan nå många människor och sprida information snabbt. TikTok erbjuder möjligheten att nå en bred publik, oberoende av individers tidigare intressen eller algoritmer, genom underhållande och engagerande innehåll. Även om appen domineras av en yngre användarbas, finns möjligheten fortfarande att kunskap och kännedom om konceptet sprids vidare inom deras nätverk och sociala sammanhang.

För att göra vidare satsningar på marknadsföring skulle ett alternativ också kunna vara att vända sig till marknadsföringsstudenter liknande oss för att kostnadsfritt kunna få hjälp att starta upp aktiva och underhållande konton med fokus på inkludering, sammanhållning, kunskap och eventuell information på olika språk.

3.4.3 Förslag på insatser

För att skapa ett bredare engagemang kring marina kolonilotter inom fler målgrupper krävs insatser som är både tillgängliga och inkluderande. Nedan följer konkreta, för individer, kostnadseffektiva åtgärder som kan bidra till att nå dessa grupper och samtidigt stärka den sociala hållbarheten inom konceptet.

Sensoriska upplevelser och VR-installationer är ett alternativ. Genom att erbjuda ljud-, doft-, smak- och visuella upplevelser i samband med event kan man skapa ett direkt och känslomässigt engagemang hos personer som annars inte har någon förkunskap om marina odlingar. Dessa upplevelser kan fungera som en första kontakt för att väcka nyfikenhet, särskilt hos dem som saknar tidigare koppling till havet eller odling, och motsvarar enligt fyrastegs-modellen det avgörande första steget mot att utveckla ett hållbart, långvarigt intresse. Här kan även mobila minilotter vara ett intressant inslag som en typ av visningsexemplar. Att utveckla en flyttbar minikolonilott som kan ställas upp på torg, köpcentrum (t.ex. i Nordstan) eller festivaler kan ge fler en konkret bild av vad en marin kolonilott är och sänka tröskeln för deltagande. Detta särskilt för att lyckas nå ut till personer som bor längre ifrån kusten.

Att delta i större evenemang där många olika målgrupper samlas kan också vara ett effektivt sätt att nå ut till fler, utan att det behöver innebära en hög kostnad för deltagarna. Exempel på sådana sammanhang är Kulturkalaset, Göteborgsvarvet, där man möter människor i rörelse- och hälsosammanhang, samt olika matfestivaler där man genom kulinariska upplevelser kopplade till havet kan visa på användningen av marina råvaror. Dessa platser erbjuder möjligheten att engagera en bred och varierad publik.

Vidare kan det vara fördelaktigt att samarbeta med integrationsnätverk. Genom att samverka med föreningar och nätverk som arbetar med integration kan marina kolonilotter bli en arena för möten över språk- och kulturgränser. Att inkludera nyanlända och personer med utländsk bakgrund kan bidra till ökad delaktighet och stärkt social sammanhållning.

En satsning på fler pilotprojekt på strategiska platser, gärna där det syns och väcker uppmärksamhet, är också något vi rekommenderar då det kan skapa engagemang och locka media. Detta var även något som kommunerna vi talade med såg positivt på, men gärna att det skulle ske i samverkan med aktörer som exempelvis Centrum för Hav och Samhälle, snarare än att kommunen ensam står för hela organiseringen, så som i Helsingborg. Pilotprojekt kan fungera som en inkörsport där människor får möjlighet att prova på vad en marin kolonilott innebär i praktiken, i en mer strukturerad och vägledande form. Det är samtidigt ett tillfälle att synliggöra att det finns olika vägar in i deltagandet, till exempel via matintresse, byggintresse, ett intresse kring naturen och havet, eller sociala aktiviteter. För att verkligen nå ut till en bred målgrupp är det avgörande att dessa projekt utformas med låga trösklar, vilket innebär låga kostnader och hög tillgänglighet. På så vis kan fler personer, oavsett ålder, bakgrund eller förutsättningar, känna sig välkomna att delta. Om dessa pilotprojekt genomförs med tydlig kommunikation, lokal förankring och ett lärande förhållningssätt finns goda förutsättningar för att det ska kunna skalas upp och etableras som långsiktiga och socialt hållbara initiativ. För att göra pilotprojekten genomförbara kan ansökning av finansiering komma att krävas. Därmed har vi några förslag på aktörer att ansöka om finansiering hos:

- ➔ Giva Sverige kan bidra till att möjliggöra privat finansiering av ideella organisationer genom insamlingar, bidrag och samarbeten.

- ➔ Naturskyddsföreningen kan vara en finansierare men då krävs samverkan med lokala kretsar eller länsförbund, vilket oavsett kan ses som en fördel med ytterligare samarbetspartners.
- ➔ LONA-bidrag kan kommuner ansöka om, men med till exempel centrum för hav och samhälle som samarbetspartner om kommunen inte är intresserad av att styra upp arbetet själva. Det skulle även vara möjligt att komplettera LONA-bidraget med andra stöd.
- ➔ Det kan även vara relevant att söka bidrag från lokala företag som en del av deras sociala ansvarstagande (CSR). Speciellt företag som arbetar med något havsrelaterat hade kunnat vara relevanta i och med deras redan existerande intresse inom området.

Utöver alternativen ovan så kan även projekt och insatser som hade kunnat komma att kosta individen några hundralappar kunnat vara aktuellt att satsa på för att skapa spridning. Genom att synas i dessa sammanhang kan trösklarna sänkas och väcka intresse hos nya målgrupper. Ett alternativ är att finnas till på sidor såsom exempelvis upplevelser.se där man kan anmäla sig till större evenemang eller dagsutflykter. Vilket leder oss in på nästa förslag, att hålla i utflykter som skulle kunna användas som en aktivitet, en dejt, en AW eller present där det bjuds på mat vid vattnet i samband med prova på händelser och information. Exempelvis skulle man kunna vidareutveckla konceptet "havsbonde för en dag" och styra upp det ihop med något annat, eventuellt något mer kreativt liknande målning för att aktivera och skapa större delaktighet hos besökarna. Detta för att locka människor som inte nödvändigtvis väljer att anmäla sig på grund av marina kolonilotter men kan komma att öppna upp ögonen för det efteråt.

Även ett samarbete med Paddan som går genom staden förbi Frihamnen hade kunnat vara ett projekt att se över, om huruvida Paddan kunnat svänga in vid hamnen eller att turen åtminstone skulle nämna att Flytevi finns till och är ett pågående projekt. Andra turishändelser i staden hade på samma sätt kunnat användas som marknadsföring och spridning. Ett till exempel är båtbusen som används både av turister och av göteborgare, samt av personer som nyligen har flyttat till staden. Det skulle därför kunna vara intressant att undersöka möjligheten till ett samarbete, exempelvis för att sprida information eller skapa engagemang kring marina frågor.

4. Organisering och bedrivning

4.1 Överblick av tillståndsprocess

För att främja social hållbarhet inom konceptet för marina kolonilotter är det viktigt att dessa organiseras med hänsyn till inkludering och tillgänglighet. Detta avser dels aspekter som kostnad och val av plats, men också processer för tillstånd, hur kolonilotterna drivs och av vem. I dagsläget krävs flertal tillstånd för att komma igång med en marin kolonilott, och förutom detta kan platser vara mer eller mindre lämpliga på grund av till exempel vattenkvalité, strömning eller intressekonflikter med annat vattenbruk. Vad avser tillstånd och regelverk krävs generellt:

- ➔ Anmälan för vattenverksamhet - Länsstyrelsen

- Strandskyddsdispens - Kommun / Länsstyrelsen
- Odlingstillstånd - Länsstyrelsen
- Tillstånd för vattenbruksanläggning vid odling av blötdjur och alger - Jordbruksverket

Utöver dessa krävs också rådighet över vattnet, och fler tillstånd kan tillkomma om man avser att odla inom naturskyddade områden som till exempel naturreservat eller Natura 2000-områden, samt om man vill sälja det man odlar som livsmedel. I sådana fall krävs fler tillstånd hos länsstyrelsen, Livsmedelsverket och Jordbruksverket. I fall där anläggningen bedöms utgöra ett hinder för sjöfarare krävs även att den märks med en sjösäkerhetsanordning. Denna process omfattar flera steg och tillståndet utträttas av Transportstyrelsen (J. Kyrönviita, personlig kommunikation, 23 april 2025; Tillväxtverket, 2025). Vissa tillstånd är kostnadsfria, men andra inte. Ansökan om dispens från strandskyddet hos länsstyrelsen är belagd med en avgift på 5 200 kr (Länsstyrelsen, u.å.). Om ansökan istället behöver göras hos kommunen är avgiften mycket högre, och kan i vissa fall kosta över 10 000 kr (Bodin, 2022). Utöver det tillkommer en avgift på 1 890 kr för anmälan om vattenverksamhet (Länsstyrelsen, u.å.), och ytterligare kostnader kan enligt Länsstyrelsen eventuellt tillkomma för odlingstillstånd av blötdjur (personlig kommunikation, 8 maj 2025)

Processen att komma igång med marina kolonilotter är förhållandevis krånglig, särskilt i jämförelse med vanliga odlingslotter, och kan uppfattas avskräckande för att skapa engagemang hos människor. Utöver det kan också denna process förstås som ett hinder ur ett socialt perspektiv och kan tänkas bidra till att vissa målgrupper exkluderas. Att anlägga en marin kolonilott kräver resurser. Inte bara ekonomiska resurser utan även i form av tid, kontakter och juridisk kunskap. Detta skapar en exkluderande faktor där endast vissa grupper, som ofta redan är resursstarka, har möjlighet att utveckla och driva idéer kring blå matproduktion. Dessa faktorer riskerar att förstärka redan existerande ojämlikheter i tillgången till hållbar matproduktion, rekreation och möjlighet till gemenskap. Att regelverk och tillståndprocesser underlättas ser vi därför som en viktig förutsättning för att göra konceptet mer tillgängligt och inkluderande.

Det har lagts fram två propositioner som ska beslutas om i maj respektive juni i år vilket kan komma att minska antalet tillstånd som behövs. Propositionerna handlar om lättnader i strandskyddet samt ändringar i fiskelagen, och träder dessa i kraft skulle det bland annat innebära att anmälan för vattenverksamhet samt tillstånd för odling av blötdjur tas bort (Prop. 2024/25:102; Prop. 2024/25:136). Detta skulle också betyda att vissa avgifter slopas. Trots dessa eventuella förenklingar är det ett ganska snårigt område som även framöver kommer innebära ett reellt hinder för marina kolonilotter som hobbyverksamhet. Den nuvarande lagstiftningen är inte anpassad efter småskaliga odlingar för eget bruk. Att regelverk och praxis uppdateras är därför nödvändigt, dels för att förvalta det engagemang som finns men också för att minimera barriärer för olika samhällsgrupper att delta. I Danmark är konceptet kring marina kolonilotter mer väletablerat än i Sverige och det finns idag över 30 stycken marina trädgårdar. Enligt Havhøst (personlig kommunikation, 23 April 2025) har man kommit överens med Fiskeristyrelsen (motsvarande Jordbruksverket) och infört ett så kallat hobbytillstånd. Tillståndet innebär att man får odla på en 10 meter lång lina och man skickar en ansökan enkelt online. Utöver detta kan Havhøst hjälpa föreningar att komma igång med

marina kolonilotter. Detta gör processen mindre resurskrävande och exkluderande faktorer som behov av kontakter och juridisk kunskap minimeras. Det är givetvis viktigt att poängtera att lagstiftningen i Danmark och Sverige skiljer sig åt och att processen i Sverige involverar fler myndigheter, men hur man organiserat tillståndsprocessen i Danmark bör ändå ses som en inspirationskälla ur ett tillgänglighetsperspektiv.

4.2 Vikten av kommunal delaktighet

Kommuner (med kust) kan spela en viktig roll i organisering av marina kolonilotter, eftersom det är kommuner som ansvarar för hela kustzonen. Kustzonen sträcker sig en nautisk mil (ungefär 1,8 kilometer) från land till baslinjen (Hamrén, 2022). Hur kustområdet ska planeras presenteras i kommunernas översiktsplaner. Syftet med översiktsplanen är att vägleda hur mark- och vattenområden ska användas på bästa sätt. I framtagandet av översiktsplanen ska hänsyn tas till såväl allmänna respektive enskilda intressen, riksintressen samt miljökvalitetsnormer (Boverket, 2024). Vissa kustkommuner har tagit fram särskilda översiktsplaner som enbart avser havsplanering. I dessa planer identifieras vilka kustområden som är mest lämpliga för olika intressen, såsom fiske, friluftsliv, transport och naturvärden. Genom dessa har kommuner möjlighet att påverka hur olika kustområden ska planeras och förvaltas, och det hade varit önskvärt att kustkommuner i framtida översiktsplaner för havet identifierar lämpliga områden för marina kolonilotter. Det skulle underlätta för privatpersoner eller föreningar att välja plats och möjligtvis skynda på processen att få strandskyddsdispens och tillstånd. Det kan också vara ett sätt för kommunen att uppmuntra invånare till hållbart småskaligt vattenbruk.

Förutom att kommuner ansvarar över stor del av kustzonen finns också kommunala bryggor. Dessa är främst avsedda för bad samt båtplatser, men här finns potential för olika intressen att samverka. Till exempel odlas alger under vinterhalvåret och då är kommunala bad- samt båtbyggor i regel inte i bruk, vilket betyder att intressekonflikter i största grad kan undvikas. Vad gäller odling av andra arter krävs inte särskilt stora ytor, vilket betyder att delar av befintliga bryggor som i dagsläget har andra användningsområden skulle kunna användas så länge förutsättningarna är rätt. Under pilotprojektet på Tjärnö monterades till exempel bommar på en befintlig brygga (Bodin, 2022), vilket skulle kunna vara ett alternativ för att samordna olika intressen. Vi har under projektets gång varit i kontakt med flera kustkommuner i Västra Götaland och Bohuslän för att undersöka intresse kring marina kolonilotter. Vid frågan om bryggor eller delar av bryggor hade kunnat hyras ut till marina odlingsföreningar i framtiden tycks samtliga kommuner se en viss risk att det inte finns tillräckligt med bryggor för ändamålet. Samtidigt finns också viss optimism inför framtiden och rent organisatoriskt finns inga uttalade hinder. Skulle detta bli verklighet i framtiden är vår uppfattning att konceptet kan nå ut till fler människor samt att exkluderande faktorer i stor grad undviks. Då finns bland annat inget behov av egen brygga, vissa tillstånd elimineras och somliga kostnader likaså. Ett annat alternativ är att kommunen upplåter mark och arrenderar till föreningar, och eventuellt anlägger bryggor för syftet. Vad som krävs är politisk vilja, intresse hos invånare och med största sannolikhet eldsjälar som är villiga att driva frågan - både inom kommunen och bland invånare.

Vi har som ovan nämnt tagit kontakt med de flesta kustkommunerna i VGR och Bohuslän för att undersöka intresset kring marina kolonilotter. Alla har inte återkommit med svar men hos de vi fått kontakt med är inställningen i största utsträckning positiv. 5 av 7 kommuner svarar att det finns intresse att samverka med andra aktörer (såsom Centrum för Hav & Samhälle) för att starta pilotprojekt, vilket troligen också är nödvändigt för att skapa ramverk kring organisering och hantering. De flesta kommunerna ser också positivt på möjligheterna att integrera marina kolonilotter i hållbarhetsarbetet. Flaskhalsen i dagsläget tycks handla främst om vem som ska driva frågan inom kommunens egna organisation. Det fattas politisk vilja och resurser att utveckla möjligheter kring ämnet. Vad som skulle underlätta är om intresset finns hos invånare och att de vänder sig till kommunen med konkreta förfrågningar. Om det finns ett utbrett intresse skapar det incitament för kommunen att jobba mer aktivt med frågan. På det sättet går skapandet av engagemang och praktisk organisering hand i hand. Å ena sidan krävs intresse från invånare för att främja kommunal delaktighet, å andra sidan krävs också engagemang från kommunen för att inte stjälpa intresset. Det är därför av stor vikt att fånga upp de kommuner där intresset är starkare och samverka för att starta igång projekt. För att främja den sociala dimensionen är vår bedömning att invånare bör involveras.

I Helsingborg har kommunen under två år drivit ett projekt med marin odling i stadshamnen. Invånare hade möjlighet att anmäla intresse för att delta i projektet via sociala medier och bjöds in till informationsträffar. Under projektets gång har de sedan delats in i grupper och hjälpt med driften av kolonin, intresset har varit stort och ungefär 70 invånare har deltagit (Helsingborg Stad, 2023). Enligt Ingvar Eliasson (personlig kommunikation, 12 Maj 2025) som varit delaktig i projektet har man sett ett stort socialt engagemang. Hos de deltagande har gemenskap och glädje vuxit fram, och hos vissa även en entusiasm att få igång något i egen regi om inte projektet får någon fortsättning. Detta initiativ bör ses som en inspirationskälla då medborgardeltagande kan bidra till community-skapande och stärkta sammanhang. Skulle man istället vilja bilda förening på egen hand menar Ingvar ändå att ha med sin kommun som medaktör är väsentligt, eftersom samverkan krävs för både tillstånd, resurser, logistik och hjälp med kontroller.

Detta går också i linje med forskning kring gräsrotsinitiativ och kommuners roll som möjliggörare. Enligt Boréus et al. (2024) kan kommuner hjälpa gräsrotsinitiativ genom att

- ➔ Öka synlighet och underlätta för gräsrotsinitiativ att hitta samarbetspartners
- ➔ Anpassa sin byråkrati och motverka administrativa hinder som hämmar initiativs möjlighet att bedriva eller utöka sin verksamhet
- ➔ Engagera sig aktivt och vara en medaktör
- ➔ Replikera initiativet och driva verksamhet i egen regi

Kommunalt stöd eller samarbete är troligen nödvändigt om initiativ ska kunna nå en bredare målgrupp och inte bara de som redan är engagerade. Det kan också vara positivt för kommunen själva för att stärka medborgarengagemang och främja lokal förankring i arbetet med hållbar utveckling och klimatneutralitet (Boréus et al., 2024).

4.3 Att skapa förutsättningar för inkludering

För att nå visionen kring “en blå lägereld” krävs att man skapar förutsättningar för inkludering och delaktighet. Målet är inte att alla människor ska *vilja* delta i rörelsen, men om viljan finns ska alla *kunna*. Det är därför viktigt att aktörer som vill driva konceptet framåt identifierar och tar hänsyn till potentiellt exkluderande faktorer. Det kan handla om både fysiska och praktiska hinder, men också sociala barriärer och ojämlikheter mellan olika grupper.

4.3.1 Fysiska och praktiska hinder

Det mest uppenbara hindret är avståndet till havet. Geografisk närhet till fritidsaktiviteter ökar generellt deltagandet. För vissa blir möjligheten att delta i projekt eller starta en förening mindre för att man helt enkelt bor längre från havet. Att kunna engagera sig kräver då mer resurser, framför allt vad gäller tid men också tillgång till transportmedel och eventuella kostnader som medföljer. Det förutsätter att man antingen har tillgång till bil eller att platsen har goda förbindelser för cykel- eller kollektivtrafik. Behöver man ta sig med kollektivtrafik eller med cykel är det också viktigt att vägen dit upplevs som trygg. Enligt Göteborgs Stads jämlikhetsrapport (2023) har kollektivtrafiken en stor påverkan på invånares tillgång till fritidsaktiviteter och natur, framför allt för grupper som inte har möjlighet att ta sig på andra sätt. Det gäller bland annat barn och ungdomar, äldre, människor med sämre ekonomiska förutsättningar samt människor med funktionsnedsättningar. Vid val av plats för en marin kolonilott är det därför nödvändigt att undersöka vilka förbindelser som finns och hur tillgängliga dessa är utefter flera parametrar. Innebär läget till exempel långa gångavstånd, branta backar eller trappor? Vilka typer av fordon kan platsen nås genom och är dessa tillgänglighetsanpassade? Hur långt ifrån ligger platsen från en centralt belägen knutpunkt? Här kommer troligtvis avvägningar behöva göras men avstånd och förbindelser är nödvändigt att ha i åtanke. Det gäller också framkomlighet på den valda platsen. Med det syftar till exempel bredden på bryggan, eller om odlingsplatsen ligger längre ut i havet och man behöver nå den med båt. Detta kan utgöra hinder särskilt om man använder sig av rullstol eller andra mobilitetshjälpmedel. Unga med funktionsnedsättningar upplever i större utsträckning begränsningar för fritidsaktiviteter än andra unga, och är dessutom mindre nöjda med sin fritid (Göteborgs Stad, 2023). Att vara uppmärksam på brister i framkomlighet på tänkta platser är nödvändigt för att öka deltagandet bland olika grupper, särskilt vad avser människor med rörelsehinder eller andra funktionsnedsättningar.

En annan variabel som måste beaktas är eventuella kostnader. Som ovan nämnt kan resekostnader utgöra ett hinder men också avgifter kopplade till tillståndsprocessen. Förutom det kan ytterligare kostnader tänkas tillkomma i form av föreningsavgifter, nödvändig utrustning eller kostnader för att kontrollera och förädla det man odlat. I en förening är det förmodligen kostnader som medlemmarna delar på, men det är ändå viktigt att ta hänsyn till olika ekonomiska förutsättningar. Bristande ekonomiska resurser kan förhindra människor att delta i fritidsaktiviteter vilket i sin tur kan bidra till social exkludering (Folkhälsomyndigheten, 2025). Att ha en meningsfull fritid är viktigt särskilt för barn och ungdomar, och är en viktig byggsten för att träffa likasinnade människor, skapa gemenskaper

och främja personligt välmående (Ericsson & Andersson, 2015). I Göteborg upplever unga boende i mer socioekonomiskt utsatta områden att möjligheten att delta i fritidsaktiviteter eller engagera sig i föreningslivet begränsas av ekonomiska skäl (Göteborgs Stad, 2023). Detta grundas i mer djupgående strukturella ojämlikheter men vill man skapa ett mer inkluderande koncept är möjliga ekonomiska hinder något som måste adresseras. Att minimera kostnader är därför en viktig faktor för att konceptet ska upplevas tillgängligt och inkluderande.

4.3.2 Sociala barriärer och ojämlikheter

Hinder kan också förekomma i form av sociala barriärer och ojämlikhet. Möjligheten att delta i fritidsaktiviteter eller tillhöra ett sammanhang rotas till viss del i socioekonomiska förutsättningar. Det handlar dels om ekonomiska resurser som nämnts ovan men också tillgång till sociala nätverk. Att ha ett socialt nätverk som man känner samhörighet med är viktigt för att få information om aktiviteter, bli inbjuden och känna sig inkluderad. Att tillhöra ett socialt sammanhang har även en stor inverkan på människors hälsa och utgör en viktig byggsten i det sociala skyddsnätet (Göteborgs Stad, 2023; Kommissionen för jämlik hälsa, 2016). Att inte ha tillgång till nätverk eller känna sig delaktig i ett sammanhang kan skapa social isolering, vilket i sin tur kan försämra möjligheter till samhörighet både på meso- och makronivå. Det handlar dels om minskad tillit till samhället i stort men påverkar också det vardagliga livet, så som minskat deltagande i föreningsliv och gemensamma fritidsaktiviteter. Andra faktorer som påverkar deltagande är tilltro på sig själv, språkkunskaper och att man känner att man passar in. Bidragande riskfaktorer för social isolering är bland annat utländsk bakgrund, funktionsnedsättning och sexuell läggning (Göteborgs Stad, 2023).

Ojämlika möjligheter att delta i sociala sammanhang är ett djupt rotat samhällsproblem och kräver i första hand politiska åtgärder. Samtidigt betyder inte det att man som initiativtagare behöver stå handfallen. För att nå ut till bredare målgrupper krävs att man har ett bra nätverk och använder rätt informationskanaler. Det enklaste sättet är att besöka och befinna sig i det geografiska område där målgruppen finns. Fysiska möten är viktiga för att knyta an med människor och skapa kontakt med nyckelpersoner. Att involvera representanter från olika grupper i projekt eller initiativ kan vara ett effektivt sätt att skapa länkar till målgrupper som kan upplevas svåra att nå. Det kan också vara bra att samarbeta med andra föreningar som finns i området och samlas kring ett gemensamt intresse (Groth, 2023). Mat är till exempel något som alla kan samlas kring oavsett socioekonomisk eller kulturell bakgrund. Det skulle därför kunna tänkas att man bjuder in andra föreningar eller organisationer som jobbar med mat på olika sätt att tillsammans anordna en aktivitet kring matlagning.

Därutöver krävs att man kontinuerligt arbetar för att skapa ett inkluderande, välkomnande och tryggt klimat inom en förening eller projektgrupp. Det är viktigt att använda ett inkluderande språkbruk, bland annat genom att använda lätt svenska och undvika vissa ordval och normativa antaganden. Det är också bra att synliggöra medlemmar som inte får komma till tals och jobba aktivt för ett gemensamt deltagande (Ali Lindqvist & Barfvestam, 2019; Groth, 2023).

4.4 Utvecklande av community-hub

4.4.1 Bakgrund och syfte

En nationell hub, eller nav, för marina kolonilotter och marin odling ska ses som ett initiativ för att samla, stötta och inspirera människor och föreningar som vill odla i havet. En nationell hub är en konkret satsning på hållbarhet i praktiken. En hub kan även bidra till social hållbarhet genom att stärka representation, jämlikhet och delaktighet i beslutsprocesser. Genom att skapa ett forum där olika aktörer kan mötas på lika villkor blir det möjligt att forma en gemensam vision för hur marina kolonilotter kan utvecklas på ett sätt som inkluderar olika samhällsgrupper och som tar hänsyn till både sociala och ekologiska behov. Tanken med hubben är att den inte bara ska informera, utan den ska också inspirera och skapa en känsla av gemenskap. Och i allra bästa fall lyckas fånga upp folk som tidigare inte har någon anknytning till havet och odling.

4.4.2 Online-community för ökad delaktighet

För att öka möjligheterna att marina kolonilotter ska kunna bli en inkluderande och levande folkrörelse är vår analys att man behöver sträcka sig längre än att kolonilotterna bara finns fysiskt längs kusterna. Rörelsen måste också vara tillgänglig digitalt i form av ett online-community. En dylik mötesplats ger möjlighet dels att sprida information om existerande odlingar, skapa nätverk och kunskapsutbyte mellan redan praktiserande odlare samt en möjlighet för folk att lära sig mer om marin odling.

Genom att utveckla ett online-community eller digital hub kan man skapa en kraftfull plattform för att nå människor och grupper som annars kanske inte lika troligt skulle hitta till denna typ av verksamhet. En digital hub kan fungera som en bro för att väcka nyfikenhet, sprida kunskap och bjuda in fler till att delta.

4.4.3 Plattform och struktur för en digital community-hub inom marin odling

För att skapa engagemang kring marin odling och nå ut till en bredare allmänhet behövs en digital struktur som kombinerar information, delaktighet och tillgänglighet. Ett digitalt community kan fungera både som en lärplattform och som en mötesplats för människor med intresse för havet, hållbar mat och gemenskap. En sådan plattform är särskilt viktig för att nå nya målgrupper och skapa sammanhang mellan annars isolerade initiativ.

Kärnan i communityt bör vara en tillgänglig och lättnavigerad webbplats. Den ska fungera som både kunskapsbank och samlingspunkt där människor i olika delar av landet, och övriga världen, kan ta del av information om marin odling, blå mat, och ett hållbart utnyttjande av havet. Webbplatsen bör utformas för att vara mobilanpassad, språkstödjande och visuellt tilltalande så att den upplevs som öppen för alla oavsett ålder, digital vana eller bakgrund.

Webbplatsens funktioner skulle kunna inkludera tydliga guider och instruktionsfilmer om hur man kommer igång med odling i havet, en interaktiv karta över aktiva marina kolonilotter och angränsande projekt i Sverige. Det är även viktigt att det finns kontaktfunktioner för att koppla samman intresserade besökare med föreningar och aktiva personer inom communityn.

Webbplatsen bör även kompletteras med närvaro i sociala medier. Plattformar som Instagram, TikTok, YouTube och Facebook kan användas för att nå unga, familjer, seniorer eller utlandsfödda genom lättillgängligt och engagerande innehåll. Genom att sprida berättelser från människor som odlar snarare än bara fakta kan man öka intresse samt sänka trösklar för att engagera sig. Det digitala communityt är inte tänkt att ersätta mötet vid bryggan eller arbetet med odlingarna, utan att komplettera det. Genom att bygga upp en digital möjlighet till kontakt kan man göra det lättare för att folk ska bli intresserade och engagera sig för blå mat och en hållbar användning av havet.

Ett framgångsrikt digitalt community är inte en statisk envägskanal, utan en plats för interaktion och medskapande. Därför anser vi att plattformen bör kunna erbjuda diskussionsforum och kommentarsfält, möjlighet att livesända evenemang som t ex odlingskurser, samtal på teman som exempelvis "hållbart hav" och "blå mat", nyhetsflöde och kalender där aktuella händelser inom marin odling samlas. Dessa händelser skulle kunna vara skörde-fester, matfestivaler, tematräffar och workshops.

4.4.4 Sociala nätverkets roll i att bygga och stärka social hållbarhet

Om intresset för marina kolonilotter ökar växer också behovet av strukturer som stödjer en långsiktigt hållbar utveckling, inte bara på det ekologiska utan även på det sociala planet. I Bodin & Cronas (2009) studie om sociala nätverks roll i naturresursförvaltning finns många tankar kring hur en verksamhet som marina kolonilotter skulle främjas av samverkan olika aktörer emellan. Deras forskning visar att nätverksstrukturer har en avgörande inverkan på hur effektivt och hållbart gemensamma resurser kan förvaltas. Genom att utforma och stödja nätverk som främjar både lokal förankring och extern koppling skapas bättre förutsättningar för en inkluderande och långsiktigt hållbar resursförvaltning.

En stor fördel med ett nät där många aktörer har direkta kopplingar till varandra är att det underlättar samverkan, snabb informationsspridning och gemensamt beslutsfattande. Artikelförfattarna tar upp ett begrepp i anslutning till detta, "bridging ties". Med detta begrepp menar de att nätverkskopplingarna fungerar som broar som möjliggör flöde av nya idéer, kunskap och resurser mellan olika delar av nätverket. Dessa länkar är särskilt viktiga för att kombinera lokal erfarenhetsbaserad kunskap med extern expertis, såsom forskningsresultat eller regelverk från myndigheter (Bodin & Crona, 2009).

Ett centralt resultat från studien är att olika typer av nätverkskopplingar fyller olika funktioner. Lokalt tätare nätverk gynnar tillit, samverkan och delning av praktisk kunskap, medan "bridging ties", länkar mellan grupper eller geografiska områden, är nödvändiga för att sprida innovationer och externa perspektiv. Detta kan man se som särskilt relevant för marina kolonilotter där verksamheten oftast sker lokalt och småskaligt men samtidigt är beroende av bred kunskap, policyutveckling och samordning. Med denna forskning i ryggen kan man se en nationell hub som ett strategiskt viktigt steg i de marina kolonilotternas framväxande i Sverige. En hub som fungerar som en brobyggare mellan lokala kolonilottsinitiativ, forskarsamhället, myndigheter och civilsamhället.

4.4.5 Finansiering och drift av en nationell hub

För att en nationell hubb/online-community ska vara hållbar och stabil över tid samt ha utvecklingspotential kommer förmodligen någon form av finansiering att behövas. Här skulle man kunna se en blandfinansiering av offentliga projektbidrag och bidrag från ideella föreningar. Medlemskap, sponsring och samarbete med företag kan också vara en viktig finansieringsmöjlighet.

Driften av hubben bör utföras av en ideell organisation driven av intresse och engagemang för marin odling och ett hållbart utnyttjande av havet. En av tankarna med online-communityt är också att utvecklingen och dess framgång bygger på att användarna själva är med och bidrar.

5. Slutsatser

I denna rapport har vi utrett hur konceptet kring marina kolonilotter i större utsträckning kan inkludera aspekter av social hållbarhet. Visionen är att rörelsen ska växa sig större och utgöra mötesplatser där alla människor kan samlas och känna samhörighet och gemenskap. För att fler människor ska vilja och kunna delta krävs att trösklar inte är för höga. Det innebär bland annat att de deltagande inte behöver ha någon tidigare kunskap om havet eller odling, att platser för odlingar är lätta att ta sig till samt att kostnader inte är för höga. Mötesplatserna i anslutning till odlingen kan bidra till att skapa en mer inkluderande miljö, särskilt om aktiviteterna organiseras på ett sätt som uppmuntrar samarbete, lärande och gemensamt ansvar. Det är också viktigt att fundera över vilken stödstruktur som behövs för att nya deltagare ska känna sig välkomna, till exempel i form av en förening, handledare eller kontaktperson. Sådana organisatoriska faktorer kan spela en avgörande roll för att skapa trygghet, tillhörighet och social samhörighet i verksamheten.

Det krävs också insatser för att väcka engagemang hos en bredare målgrupp. Vår enkätundersökning visar att intresse finns, men att konceptet inte än är välkänt hos den bredare allmänheten. Enkäterna gav värdefulla insikter om vilka delar som inryms i konceptet som skulle kunna belysas för att locka fler människor att delta. Det handlar dels om ekologisk hållbarhet, men också att odla egen mat och att komma ut i naturen. De sistnämnda är aspekter som kan framhåvas i marknadsföring av konceptet för att väcka intresse och ett större engagemang. Utifrån ytterligare undersökning av forskning kring ämnet visades även att engagemang och intresse skapas på bästa sätt genom att väcka känslor och erbjuda praktiska, upplevelsebaserade aktiviteter. Att väcka nyfikenhet är centralt för att skapa ett djupare engagemang och genom att tillgodose människors psykologiska behov av kompetens, autonomi och gemenskap stärks motivationen och möjliggör ett långsiktigt och hållbart deltagande.

För att nå ut till fler krävs ökad synlighet och viss uppsökande verksamhet. Det handlar till exempel om att använda sociala medier för att skapa spridning, samt att hålla och delta i evenemang och tillställningar för att sprida kunskap och praktiskt visa vad konceptet innebär. Det är viktigt att aktivt söka sig till nya målgrupper, istället för att låta dem komma till en.

Detta kräver att strategierna är anpassade efter målgruppernas olika intressen och behov, eftersom alla inte lockas av samma saker eller på samma sätt. Detta tillvägagångssättet är avgörande inte bara ur ett marknadsföringsperspektiv, utan också för att skapa kontakter och bygga relationer. Ett annat tillvägagångssätt är att samarbeta med andra föreningar eller organisationer kring aktiviteter för att skapa bryggor mellan olika grupper och verka för ett bredare och mer inkluderande intresse.

Vad gäller hur organisering bör se ut har vår undersökning visat på att kommunal delaktighet är av stor vikt. Involvering från kommunen krävs oavsett om man vill odla privat på egen brygga, eller om man vill starta en förening och odla i vatten där kommunen har rådighet. Att ha med kommunen som medaktör eller samarbetspartner kan både främja inkludering och tillgänglighet och hjälpa konceptet att få större spridning. I intervjuer med representanter från olika kustkommuner är det tydligt att intresse för ämnet finns, men att det saknas tydliga ramverk och resurser att driva odlingar helt i egen regi. Samtliga kommunrepresentanter som intervjuats ställer sig positivt till att samarbeta med GU eller Centrum för Hav & Samhälle för att initiera pilotprojekt. Vår bedömning är att sådana projekt bör ske med medborgardelaktighet, eftersom det främjar viktiga sociala dimensioner av hållbarhet såsom delaktighet och inkludering.

En community-hub för marina kolonilotter och marin odling kan spela en stor roll i att främja både ekologisk och social hållbarhet. Genom att samla och stödja aktörer inom marin odling skapas en plattform som inspirerar, sprider kunskap och skapar delaktighet. En digital hub i form av ett online-community är särskilt viktig för att öka tillgängligheten och engagera nya målgrupper, samtidigt som den bidrar till att sprida information och skapar nätverk. Plattformen kan fungera som en mötesplats där kunskap, erfarenheter och visioner delas. Detta stärker gemenskap och bidrar till långsiktig utveckling. Genom att bygga nätverk med både lokala och externa aktörer skapas broar som underlättar innovation och spridning av ett hållbart nyttjande av havet. En sådan hub blir därmed ett konkret exempel på hur samverkan, inkludering och digitala lösningar kan driva fram en hållbar och inkluderande rörelse för marin odling i Sverige.

Baserat på den samlade informationen är våra rekommendationer följande:

- ➔ Använda sociala medier i marknadsföring av marina kolonilotter
- ➔ Kommunikations- och aktivitetsstrategier bör anpassas till olika målgrupper, med enkel, motiverande och relevant information som betonar det personliga värdet av deltagande.
- ➔ Bredare och inkluderande engagemang kräver tillgängliga och kostnadseffektiva insatser.
- ➔ Visuella och sensoriska inslag, såsom inspirerande bilder, korta videos, VR-upplevelser, ljud, dofter och smakprover, kan vara användbart för att väcka nyfikenhet.
- ➔ Pilotprojekt och synliga aktiviteter på strategiska platser kan skapa mer engagemang och mediauppmärksamhet.

- Samarbeten med andra aktörer kan förstärka verksamheten, exempelvis med integrationsnätverk och skolor.
- Utnyttja intresset som finns hos kommuner och samverka för att få igång projekt där invånare kan medverka
- Skapa förutsättningar för inkludering genom att ta hänsyn till hinder som bidrar till exkludering och reflektera kring hur dessa i största möjliga mån kan undvikas
- Samla aktörer för att utveckla en (från universitetet fristående) community-hub

6. Referenslista

Ali Lindqvist, I., & Barfvestam, F. (2019). *Normer och trygga möten - Metodmaterial för ett mer inkluderande föreningsliv*. Göteborgs Stad.
<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/5a5e6da9-847a-406b-ab3d-f3c9bd8ae2e0/180809-001-393+Normer+och+trygga+m%C3%B6ten.pdf?MOD=AJPERES>

Aristotle. (2024, 20 januari). 7 Effective Ways to Expand Your Grassroots Network.
<https://www.aristotle.com/blog/2024/01/7-effective-ways-to-expand-your-grassroots-network/>

Bodin, M. (2022). *Pilotförsök - Marin kolonilott på Tjärnö*. Göteborgs Universitet, Marint Gränsforum Skagerrak.
<https://www.gu.se/sites/default/files/2022-02/marina-kolonilotter-rapport.pdf>

Bodin, Ö., & Crona, B. I. (2009). The role of social networks in natural resource governance: What relational patterns make a difference? *Global Environmental Change*, 19(3), 366–374.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2009.05.002>

Boréus, K., Bradley, K., Emanuel, M., Tornhill, S., & Hjorth Warlenius, R. (2024). *Gräsrotsinitiativ för klimatet - Exempel från Göteborg och Berlin*. Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet.
https://www.gu.se/sites/default/files/2024-09/GRASROTSINITIATIV.FOR_KLIMATET.web_.pdf

Boverket. (14 November 2024). *Översiktsplanens nytta och funktion*. Hämtad 2025-05-09 från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/oversiktsplan/oversiktsplanen/>

Braus, A. (2018, 7 maj). *How Build interest in anyone about anything*. Medium.
<https://ajbraus.medium.com/the-four-phase-model-of-interest-development-39b88303e36a>

Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., & Brown, C. (2011). *The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability*. *Sustainable Development*, 19(5) <https://doi.org/10.1002/sd.417>

Ericsson, U., & Andersson, M. (2015). *Ekonomisk utsatthet och dess konsekvenser bland barn* (Rapportnr. 2015:6). Länsstyrelserna i Skåne och Västerbottens län.
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.8cd5a1b19362fb4fc2384b/1732539577166/Ekonomisk%20utsatthet%20och%20dess%20konsekvenser%20bland%20barn.pdf>

Folkhälsomyndigheten. (24 februari 2025). *Ekonomi har betydelse för hälsa*. Hämtad 2025-05-09 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/folkhalsoutmaningar/ekonomi-har-betydelse-for-halsa/>

Giva Sverige. (2020, mars 24). *Enkelt och nära – då engagerar sig svenskarna ideellt*.
<https://www.givasverige.se/nyhet/enkelt-och-nara-da-engagerar-sig-svenskarna-ideellt/>

Groth, M. (2023). *Jämställt och jämlikt föreningsliv - En handbok med tips på hur föreningar kan nå och engagera utrikes födda kvinnor och män*. Fredrika Bremer-förbundet.
https://fredrikabremer.se/wp/wp-content/uploads/2023/12/Jamstallt-och-jamlikt-foreningsliv_klar-1-1.pdf

Göteborgs Stad. (2023). *Jämlikhetsrapporten 2023 - Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg*.
<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/377bd1d9-bebd-4c1e-b52c-5dfc3dbb1619/J%C3%A4mlikhetsrapporten+2023+Skillnader+i+livsvillkor+och+h%C3%A4lsa+i+G%C3%B6teborg.pdf?MOD=AJPERES>

Hamrén, H. (2022). Kommunerna ansvarar för kustzonerna. Stockholms Universitets Östersjöcentrum. Hämtad 2025-05-09 från
<https://www.su.se/stockholms-universitets-ostersjocentrum/policyverksamhet/fokusomr%C3%A5den/nyhetsarkiv-biologisk-m%C3%A5ngfald/kommunerna-ansvarar-f%C3%B6r-kustzonerna-1.613671>

Helsingborgs Stad. (2 november 2023). *Havskoloni*. Hämtad 2025-05-12 från
<https://helsingborg.se/bo-bygga-och-miljo/klimat-och-miljo/havskoloni/>

Kelly, R., Evans, K., Alexander, K., Bettiol, S., Corney, S., Cullen-Knox, C., Cvitanovic, C., De Salas, K., Emad, G. R., Fullbrook, L., Garcia, C., Ison, S., Ling, S., Macleod, C., Meyer, A., Murray, L., Murunga, M., Nash, K. L., Norris, K., Oellermann, M., Scott, J., Stark, J. S., Wood, G., & Pecl, G. T. (2021). *Connecting to the oceans: supporting ocean literacy and public engagement. Reviews in Fish Biology and Fisheries*, 32(1), 123–143.
<https://doi.org/10.1007/s11160-020-09625-9>

Kivik Tång algodling. (u.å.). *Kivik Tång algodling (Facebook-sida)*. Facebook.
https://www.facebook.com/profile.php?id=61555800960442&locale=sv_SE

Kommissionen för jämlik hälsa. (2016). *Det handlar om jämlik hälsa - Utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete. Delbetänkande (SOU 2016:55)*. Wolters Kluwer Sverige.
https://kommissionjamlikhalsa.se/wp-content/uploads/2016/08/det-handlar-om-jamlik-halsa_sou-2016_55.pdf

Länsstyrelserna. (u.å.). *Ansök om tillstånd och dispens för aktiviteter eller åtgärder i skyddade områden*. Länsstyrelserna - E-tjänstportal. Hämtad 2025-05-09 från
<https://www.lansstyrelsen.se/e-portal/sok-e-tjanster/ansok-om-tillstand-och-dispens-for-aktiviteter-eller-atgarder-i-skyddade-omraden.html>

Länsstyrelserna. (u.å.). *Anmäl vattenverksamhet*. E-tjänstportal. Hämtad 2025-05-09 från <https://www.lansstyrelsen.se/e-portal/sok-e-tjanster/anmal-vattenverksamhet.html>

McKinley, E., Burdon, D., & Shellock, R.J. (2023). The evolution of ocean literacy: A new framework for the United Nations Ocean Decade and beyond. *Marine Pollution Bulletin*, Vol (186). <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2022.114467>

Regeringen. (2024) *Lättnader i strandskyddet – ett första steg* (Prop. 2024/25:102). Regeringskansliet.

Regeringen. (2024) *Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk* (Prop. 2024/25:136). Regeringskansliet.

Schoug, A. (2020). *Motivera till engagemang. Studieförbundet*. Hämtad 16 maj 2025, från <https://www.studieförbundet.se/cirkeln/artiklar/pedagogik-och-ledarskap/artikel/motivera-til-l-engagemang/>

Tillväxtverket. (2025). *Checklista för att starta vattenbruk*. [verksamt.se](https://verksamt.se/bransch/checklistor/vattenbruk). <https://verksamt.se/bransch/checklistor/vattenbruk>

UNESCO. (2021). Ocean literacy within the United Nations Decade of Ocean Science for Sustainable development: a framework for action (IOC Ocean Decade series, 22, 43). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377708.locale=en>

7. Bifogade filer

7.1 Diagram översikt

<https://docs.google.com/document/d/1Vu1DjbB6AS26hLTdvcQSCGuONGaZODswQA2G-QE3UoQ/edit?usp=sharing>